

A Hochman Gyerekek: Tibor, Miklós És Adalbert

Én vagyok a képen a testvéreimmel: Miklós bátyámmal és az öcsémmel, Adalberttel. Apám készítette a képet egy munkácsi parkban 1939 körül. Jóban voltunk egymással, sokat járkáltunk együtt. Miklós bátyám 1924-ben született. A zsidó neve Azril Majer volt. Én 1928-ban születtem -- magyar nevem Tibor, zsidó nevem Jiszrael --, Adalbert öcsém pedig 1934-ben. A zsidó nevére már nem emlékszem. A családban mindenki a magyar nevét használta. A zsidó hagyománynak megfelelően körülmetéltek minket, de lehet, hogy ezt csak apám szüleinek megnyugtatóására tették. Otthon magyarul beszéltünk. Ha a szüleink azt akarták, hogy mi, gyerekek ne értsük, miről beszélgetnek, átváltottak jiddisre. Minket egyébként nem tanítottak jiddisül beszélni. A gyerekkori pajtásaim között szép számmal akadtak nem zsidó származásúak, ebben persze nem volt különösebb megfontolás, a véletlen hozta úgy, hogy az utcánkban csak egy vagy két zsidó család lakott, de az ottani gyerekek nem a mi korosztályunkhoz tartoztak, a velem egykorú utcabéli fiúk pedig nem voltak zsidók. Ha eljött hozzánk a nagymamám, gyakran korholta anyámat, hogy miért engedi, hogy goj gyerekekkel barátkozzam, de anyám kitartott amellett, hogy a gyerek olyan

helyen játsszon, hogy az ablakon kinézve szemmel lehessen tartani. Arról, hogy más utcába járjunk játszani, szó sem lehetett. Most, hogy így fölidézem a múltat, kezdem úgy látni, hogy otthon elég sok zsidó hagyományt követtünk, de -- hogy is mondjam -- amolyan rövidített program szerint, nem tulajdonítottunk különösebb jelentőséget ezeknek a dolgoknak. Anyám például mindig fölkészült a sábbatra, sütött ünnepi kalácsot, elkészítette az ételeket. Péntek este gyertyát gyújtott, de a sábbat köszöntése ezzel be is fejeződött minálunk. Apám szombatonként dolgozott, vasárnaponként pihent. Ilyenkor csak egyetlen brigád tartott ügyeletet a munkahelyén, de ha történt valamilyen rendkívüli dolog, apámat vasárnap is behívhatták dolgozni, hiszen ez az erőmű látta el árammal az egész várost. Akkoriban igen nagy becsben tartották, ha valaki állami alkalmazásban állt, apám esetében is ez volt a helyzet, éppen ezért nem kockáztathatta meg, hogy a zsidó hagyományok szerint megtartott sábbat miatt esetleg elveszítse a munkahelyét. Úgyhogy sábbatkor nálunk is égtek a gyertyák, volt ünnepi kalács az asztalon, de ettől eltekintve, a vacsora olyan volt, mint máskor, senki sem mondott áldást az ételre, senki sem imádkozott. Másnap pedig senki sem gondolt arra, hogy tiszteletben tartsa az ilyenkor szokásos tilalmakat, hogy ne dolgozzon semmit [lásd: szombati munkavégzés tilalma]. Mi, gyerekek legfeljebb annak örültünk, hogy nem kell leckét írunk, de ez volt az egyetlen könnyebbség Amikor elsős lettem, apám a héderbe is beadott. Két hét után úgy határoztam, hogy elegendem van az egészből. Minden bizonnyal ez volt életem első önálló döntése. Anyám ragaszkodott hozzá, hogy héderbe járjak, de apám azt mondta, hogy semmi értelme kényszeríteni, abból semmi jó nem származik. Emlékszem, azt mondta anyámnak: 'Majd csak elboldogul valahogy az életben a héder nélkül is.' A nagyanyámat persze fölizgatta a dolog, azzal vádolta a szüleimet, hogy gojt neveltek belőlem, de később elcsitultak a kedélyek, és nem kellett visszamennem. A bátyám, Miklós viszont járt a héderbe. A cseh iskolában három osztályt sikerült befejeznem. 1938-ban Kárpátalja Magyarország fennhatósága alá került, amit Munkács lakossága nyugodtan fogadott [Ekkor még nem került egész Kárpátalja magyar fennhatóság alá, csak Ungvár és Munkács környéke, amelyek az első bécsi döntéssel kerültek vissza átmenetileg Csehszlovákiától. Kárpátalját 1939 márciusában szállták meg a magyar csapatok. -- A szerk.]. Sokan, akik még az osztrák--magyar időkben születtek, és éltek Kárpátalján, úgy gondolták, hogy a magyarok alatt is rendben mennek majd a dolgok. 1939-től aztán érvénybe léptek a zsidótörvények, de az antiszemitizmus csak állami szinten jelent meg, a hétköznapi életben nem érzékeltük [lásd: zsidótörvények Magyarországon]. Az elsők között lépett életbe az a törvény, amely kimondta, hogy tilos zsidó üzletekben vásárolni. A zsidókat kitiltották a felsőoktatási intézményekből, nem teljesíthettek fegyveres katonai szolgálatot, ehelyett munkaszolgálatos zászlóaljakba sorozták be őket.